

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Aerogliserji za patroljno službo

Američani že več kot pol leta uporabljajo za patroliranje v južnovietnamskih vodah tudi tri vozila na zračno blazino »SK-5«, ki so jih kupili v Veliki Britaniji za 2.600.000 dolarjev in jim zamerjali motorje. Aerogliserji so uspešno kljubovali do dva metra visokim valovom in burji, ki je pihala s hitrostjo do 65 kilometrov na uro.

Vojaška veščina in tehnika

Z nadaljnjimi poizkusi žele ugotoviti uporabnost vozila za obalni nadzor, reševanje na morju, prevoz ranjencev in dovoz raznih potrebščin.

Aerogliser »SK-5« doseže hitrost do 110 kilometrov na uro. Oborožen je z mitraljezom kal. 12,7 mm, v njegovih posadki pa so štirje možje: krmar, radist-navigator, mitraljezec in mehanik. Vozilo je dolgo 12, široko 7, visoko pa skoraj 5 metrov.

Vojna z bombami

(Nadaljevanje)

Načrt »Gomora«

Večkratno zaporedno bombardiranje Hamburga je bilo uspešno in je pokazalo, da britanska zračna ofenziva v tehniškem oziru deluje skoraj dovršeno. Te silovite napade poznamo pod imenom »Gomora«, kar je bil tudi njihov končni cilj. V nekaj nočeh je bilo staro trgovsko mesto s kakimi 10.000 tonami bomb povsem uničeno.

Samo v treh napadih je 2350 britanskih bombnikov odvrlo več kot 7000 ton bomb — torej toliko, kolikor tehta Eifflov stolp v Parizu. Polovica tega so bile zažigalne bombe. Sicer pa so Hamburg v devetih dneh napadli sedemkrat: trikrat podnevi in štirikrat ponoči. Ponoči so napadali Angleži, podnevi pa

Američani. Napadov se je udeležilo več kot 100.000 mož.

Ko so napadli prvič, so se pred nemškimi radarji zamaskirali z aluminijastimi lističi. Zato so napadalci imeli neznatne izgube — le 57 aparatov. Hamburga po treh nočeh ni bilo več. Poškodovanih je bilo 60 do 90 odstotkov stavb, uničenih 50 % stanovanj (od tega je ogenj uničil dve tretjini stanovanj), transport je stal, milijon prebivalcev pa se je razbežalo. Ubitih je bilo kakih 30.000 ljudi, med njimi precej otrok.

Angleži pa so morali naposled le priznati, da se navzlic dovršenosti njihovega bombardiranja nemška proizvodnja ni bistveno zmanjšala. Industrijska proizvodnja v Hamburgu je že po petih mesecih dosegla 80 odstotkov prejšnjega stanja.

Ogenj z neba

V začetku vojne, 1939. leta, so učinkite eksplozivnih bomb natančno poznali, zelo pomanjkljivo predstavlo pa so imeli o zažigalnih bombah. Prva britanska zažigalna bomba, ki je bila podobna svinčniku, je tehtala le 1700 gramov in je niso nikoli uporabljali v večjih količinah. V bitki za Anglijo so Nemci metali nad mesta eksplozivne bombe, toda njihov učinek ni bil tolikšen. Kot govore Zelo malo pa so spustili zažigalnih bomb. Na Coventry so 14. novembra 1940 odvrli 500 ton razstreliva in le 30 ton zažigalnih sredstev. V Angliji torej ni bilo kakih obsežnejših požarov.

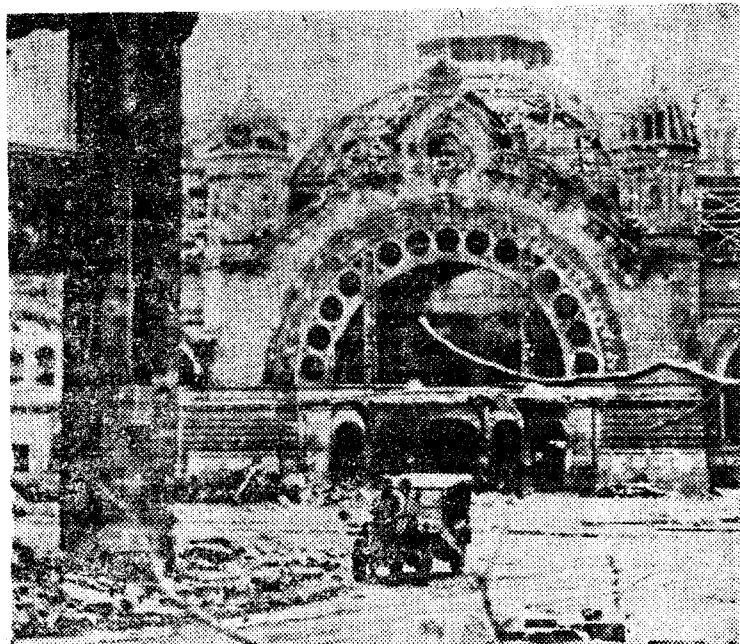
Britansko letalstvo je začelo množično uporabljati zažigalne bombe sicer nekoliko pozno, toda grozljivih prizorov iz 1943. in 1944. leta ni moč opisati. V ognju je zgorelo na tisoče ljudi — 4000 v Würzburgu, 6000 v Darmstadtu, 7000 v Heilbronn, 9000 v Weselu, 12.000 v Magdeburgu, 30.000 v Hamburgu in neugotovljeno, vendar ogromno število v Dresdenu. Te bombe so tehtale do 1800 kilogramov vsaka.

Uničenje Berlina

Prvo letalo, ki je bombardiralo Berlin, je bilo francosko. To se je zgodilo maja 1940. Britansko letalstvo je Berlin prvič bombardiralo 25. julija ponoči in takrat odvrlo nanj 22 ton bomb. Take manjše napade so ponavljali vse do 7. septembra, odlej pa je v bombardiranjih Berlina sodelovalo povprečno po 100 do 150 letal. »Blitz« proti Londonu je začel 7. septembra, torej petnajst dni po prvem bombardiranju Berlina.

V 1942. letu so napadi na Berlin postali sicer že pogostejši, toda prava zračna ofenziva se je začela šele januarja 1943. Do posebno hudega zračnega napada je prišlo 23. avgusta ponoči. V tistih dneh je 1600 britanskih bombnikov v treh napadih uničilo poslopja na površini enega kvadratnega kilometra.

Göbels je nato pozval prebivalstvo, katerega prisotnost v Berlinu ni bila nujna, naj se umakne iz mesta. V naslednjih treh mesecih je odšlo v druga mesta in na podeželje milijon Berlinčanov.

Kölnska železniška postaja po bombardiranju

Najhujši zračni napadi na Berlin so bili med 19. novembrom 1943 in 24. marcem 1944. Samo v novembru so bombe ubile 3000 ljudi, porušile 70.000 stanovanj, 400.000 ljudi pa je ostalo brez strehe.

Štirindvajsetega marca so zavezniški prenehali z napadi. Začeli so se namreč pripravljati na izkrcanje v Normandiji in so zato poglaviti cilji njihovih zračnih napadov postala francoska mesta. Ko pa so zavezniške čete prodrle že dovolj globoko na evropsko celino, so napadi na Berlin spet postajali čedalje pogostejši. Zavezniški letalci pri vsem tem niso ničesar tvegali, saj »Luftwaffe« ni bilo več čutiti. Zato je 6. oktobra 1944 lahko pri belem dnevu 1250 zavezniških štirimotorcev nemoteno pralo Berlin.

Februarja 1945 je spet sledilo nekaj hudih napadov, ki se jih je bilo udeležilo po 3000 bombnikov. Petnajstega marca je na Berlin metalo bombe in mine 1350 letelih trdnjav,

spremljalo pa jih je 700 lovcev. Tri dni kasneje je nad Berlin priletelo 1000 bombnikov, 20. marca pa so mestno središče bombardirala sovjetska letala.

V tej vojni je doživel Berlin 363, Hamburg pa 214 zračnih napadov. Sledijo Essen, Köln, Dortmund in Stuttgart. Nad Berlin je skupno priletelo 18.000 letal, izmed katerih so jih zavezniški izgubili 6 %. Berlin z njima 72 kvadratnih kilometrov, od česar so bile stavbe na 32 kvadratnih kilometrih uničene. Koliko mrtvih? Natančno ne vemo, sodijo pa, da jih je bilo petdeset tisoč. Koliko pogrešanih? Ne vemo, toda vsekakor mnogo. Koliko ranjenih? Bržkone kakih sto tisoč. Štirideset odstotkov stavb je bilo povsem uničenih, v mestnem središču pa celo sedemdeset odstotkov. Zavezniški so kasneje ugotovili, da je kljub temu še vedno delovalo 65 % industrijskih objektov. Torej tudi toča bomb ni mogla bistveno zmanjšati proizvodnje. Kar je še ostalo celega, so odpeljali Rusi, Američani in Angleži.

TOVARIŠ — TOVARIŠU!

Ob 23-letnici Višjega skojevskega tečaja v Kočevskem Rogu iskreno pozdravljam predavatelja Ferda Godino-Marka, inštruktorico Slavko ter tečajnice in tečajnike, ki so se tečaja udeležili decembra 1943 in januarja 1944. Vsem želim mnogo zdravja in sreče. Želim, da bi se vsi zbrali in obudili spomin na težke dni borbe.

Malči Dolenc (Nadja s Primorske), Izola, Pri vodnjaku 3

Fotografija z vprašajem

Fotograf je ujel trenutek in nam ohranil spomin na skupino partizanov, ki se je postavila pred objektiv. Mnogim gre na smeh, najbrž se niso še mnogokrat fotografirali. Toda kdaj in kje je slika nastala, kdo so partizani na njej? Lahko sklepamo le to, da je slika nastala najbrž spomladi ali poleti 1944, po uniformah seveda in po rastlinstvu v okolici, pa po tem, ker so nekateri brez suknjičev. Morda neke na Goriškem ali v Istri? Pišite nam, če poznate koga na sliki ali če ste sami upodobljeni...

K fotografiji z vprašajem v 3. št. »TV 15« smo dobili naslednje pojasnilo: Na fotografiji so člani tehnike Notranjsko-ribniškega okrožja. Od leve na desno: Franc Mlakar-Gerik, Cilka Brodnik, Tone Zigmund in Kotnik

Zaščitni telovniki

Američani v Južnem Vietnamu so ugotovili, da je kakih 80 odstotkov vseh njihovih ranjencev bilo ranjenih z lahkim pehotnim orožjem. Zato so začeli razmišljati, kako bi pilote dovolj učinkovito zaščitili. Naposled so se odločili za ščitnike, ki jih izdeluje podjetje Goodyear Aerospace. Napravljene so iz sintetične smole, ki so jo okrepili s steklenimi vlakni in na eni strani dodali lončeno plast.

Tak oklep je lažji od jeklenega in daje zadostno zaščito pred majhnimi izstrelki. Iz iste snovi bodo za pilote napravili posebne telovnike, medtem ko bodo na podoban način zavarovali tudi noge in boke mitraljezcev, ki streljajo skozi odprta vrata helikopterjev.

ODLOMKI IZ ČLANKA GENERALPOLKOVNIKA RADETA HAMOVIČA, KI GA JE OBJAVILA »NARODNA ARMIJA«

Poglavitni in neposredni ukrepi, s katerimi je moč omejiti posledice nenadnega napada in doseči ustrezno učinkovitost obrambe v začetnem obdobju napada, zajemajo tole:

— Predvsem je izredno pomembna pravočasna in vseljudska organizacija narodne obrambe že za časa miru, potrebne so take priprave, ki omogočajo hitro mobilizacijo in prehod v vojno stanje vse dežele, vseh njenih organov, organizacij, gospodarstva itd., potrebno je tudi ustrezno urjenje in pripravljanje vseh državljanov; nujni so ustrezni organi ter enote civilne in teritorialne obrambe, ki morajo biti že za časa miru pripravljene, da bi v primeru napada zavarovali zaledje; nujni so usklajeno delovanje in priprave vseh sil in virov za vodenje vojne, pri tem pa bo popoln uspeh dosežen le ob enotnem vodstvu vse narodne obrambe.

— Razen tega je že v mirnem času nujna dovolj močna in zadostno pripravljena vojska, ki ima v začetnem obdobju vojne dve izredno pomembni nalogi: prva — da jo je moč uporabiti kot osnovo za hitro in kvalitetno mobilizacijo vojnih oboroženih sil, in druga — da na fronti prevzame nase prvi udarec, napadalca zadrži in omogoči pogoje, prostor in čas za mobilizacijo dežele in vojne arma-

de ter za operativno-strateško razvite vojnih oboroženih sil.

Kasneje, ko bo mobilizacija dežele in vojske končana, ko se bo razvila že celotna oborožena sila, namenjena za vojskovanje, in ko bosta začela delovati vojno zaledje in vojna armada, takrat bo mnogo lažje, saj bo tudi čas deloval sovražniku v škodo.

Kaj je vseljudska obrambna vojna?

Koncepcija naše vseljudske obrambne vojne zajema celotno družbeno skupnost z vsemi njenimi dodatki — družbenimi, političnimi, gospodarskimi, pravnimi itd., od samoupravnih organov in političnih

nizirano, po enotnem načrtu in zamisli uporabljanje in koriščenje vseh virov in sil dežele, ljudstva in oboroženih sil za odločilen in nepopustljiv odpor napadalcu — tako na fronti, kakor tudi v zaledju — vse do končne zmage. V taki vojni so naše oborožene sile bistveni faktor narodne obrambe, najpomembnejši činitelj in nosilec boja, vojska v mirnem času pa je hrbenica in okostje vojne oborožene sile.

Ne morejo pa vse vojskujoče se države spremeniti vojne v vseljudsko vojno, ki izhaja iz pripravljenosti najširših množic, da se napadu odločno upirajo vse do končne zmage. Samo obrambna stran

meru šlo za pravično, globoko človeško in humano ter zgodovinsko napredno vojno. Naše dežele v taki vojni ne bi drugi pustili na cedilo. Nedvomno bi se nam pridružile vse sile v svetu, ki imajo enake in podobne politične nazore, ki se upirajo istemu napadalcu in ki so jim osvajanja tuja. To bi bili naši zavezniški.

V čem je bistvo koncepcije o kombiniranem delovanju

Naša koncepcija o kombiniranem delovanju ni le kombinacija neke višje oblike vojne, temveč tudi nova kvali-

samo frontalnih oblik manevra. Nasprotno, prizadevala si bo, da bi prodira skozi presledke, da bi močnejšimi formacijskimi skupinami izvajala infiltracije, da nepričakovano napada nezavarovane boke in da uporablja ter izvajajo manevre, s katerimi nasprotnika lahko obide in zaradi česar bo v takih primerih prav frontalni preboj najmanj na mestu.

Z druge strani pa se tudi partizanske enote, ki bodo sicer zelo ofenzivne, ne bodo izogibale vztrajne obrambe na frontalnega delovanja, če bo treba včasih zaradi posebnih razmer in nalog uporabljati kot najučinkovitejše in najsmotrnejše načine boja in manevra prav te oblike delovanja.

Naposled pa naša koncepcija dopušča tudi to, da je moč v izjemnih primerih za akcije v sovražnikovem zaledju uporabljati celo operativne enote, in nasprotno, da se lahko partizanske enote znajdejo in skupno z enotami operativne vojske delujejo na isti fronti. Iz tega gledanja na našo koncepcijo o vseljudski obrambni vojni izhaja to, da je obramba, tj. obramba pred napadalcem, le družbenopolitično bistvo naše vojne, toda naša »strategija«, če bomo napadeni, bo v vsakem primeru ofenzivna. Samo z napadom je mogoče uničiti glavni faktor agresije — napadalčvo vojsko in brez tega ne more biti končne zmage.

O vseljudski obrambni vojni

Zakaj je že za časa miru potrebna dovolj močna vojska?

organizacij itd. pa do oborožene sile ter organov in enot civilne obrambe. Ta koncepcija je potrebna, globoka pravičnost in nujnost zaščite in obrambe dežele pred napadom in okupacijo, je stvarna in izvedljiva, hkrati pa dovoljuje povsem drugačno organizacijo in obliko boja na začasno okupiranem ozemlju in v sovražnikovem zaledju nasploha.

Vseljudska obrambna vojna je torej maksimalno, orga-

vojne spada sicer med bistvene pogoje, toda pogosto ne zadostuje za usmeritev najširših množic v odločilen boj. Za vseljudsko vojno so nujni tudi splošni družbeni in moralno-politični faktorji, nujna je napredna družbeno-politična ureditev dežele, tisto, kar ima ljudstvo za svoje in v čemer vidi svojo bodočnost.

Družbeno-politično bistvo naše vseljudske obrambne vojne je v tem, da bi v tem pri-

teta: vsestransko in najustrežnejše organizirano in izvajano sodelovanje vseh faktorjev boja (v svojem zaledju, na fronti in v sovražnikovem zaledju) zaradi opravljanja skupnih vojnih nalog. Zato naša koncepcija za posamezne oblike vojne in vrste oboroženih sil ni dokončna — niti po oblikah boja niti po oblikah manevra. Potemtakem operativna vojska, ki se bo borila na fronti, ne bo uporabljala

»NAPAD NA VLAK, KLOBASE V ZRAK...«

Med redkimi veselimi dogodki iz osvobodilne vojne, ki so se ohranili v živem izročilu ljudstva po Brkinih, je napad na nemški vojaški vlak. Ta je 20. januarja leta 1944 peljal živila in drugo iz Divače proti Pulju, ko so ga borci 1. bataljona Istrskega odreda pri Rodiku napadli, izpraznili in zažgali.

Štab odreda in 1. bataljon sta bila januarja 1944 v vasi Vavtavlje. Obveščevalci so imeli zaupnike vsepovsod, tako tudi v Divači, in ti so zvedeli, da bo

kušnjo. Morda se je kdo med tem tudi v mislih poslavljajal od doma, družine in prijateljev.

Medtem pa je prišlo iz Kozine 12 kontrolorjev in monterjev telefonskih napeljav ob železnici. Da bi preprečili izdajo, so partizani vseh dvanajst zadržali.

Po dolgem in nestrpnem pričakovanju, ko je že dolčas začel premagovati strah, je ob 11.30 po vzponu od Divače sem prisopla težka lokomotiva in privlekla za seboj 33 vagonov.

se morali odločiti, kaj naj naredimo s tako obilnim plenom, saj smo vsi vedeli, da ga ne smemo prepustiti sovražniku. Toda kako dolgo bo trajalo, preden bodo sovražniki posegli v boj iz približno 6 km oddaljene Divače, 5 km oddaljene Kozine in komaj 20 km oddaljenega Trsta?

Bataljonski voditelji so takoj sklenili, da je treba vagono kar se da hitro izprazniti, vsebino odpeljati, drugo pa zažgati. Zdaj so dobili intendanti priložnost napolniti skladišča do vrha, in te priložnosti niso smeli zamuditi.

Komandant je postavil potrebno število borcev v zasede proti Divači in Kozini. Ostali borci, pa tudi ujeti železničarji in zadržani telefonisti ter domačini iz bližnjih vasi Kačič, Rodika in Dan pa so hiteli odnašat dragoceni tovor čez grič v gozdiček k majhnemu potoku. Od tam bi plen z voznimi lahko prepeljali na varno. Medtem so namreč nekateri domačini med partizani odšli v vse bližnje vasi mobilizirati konje in vozove.

Izpraznjevanje vagonov je trajalo do večera ter se nadaljevalo še ponoči. Zvečer so zalogo, kolikor je niso mogli odnesti, zažgali. Borci so si napolnili nahrbtnike in žepe z dobrotami, mnogo pa so odnesli tudi domačini, ki pa so pozneje vse pošteno prijavili, sestavili seznam in izročili blago intendantom.

Zaplenjenega je bilo veliko. Cigarete so borci kadili še 1. maja 1945, ko so korakali v Trst. Mnogo medu, masla in drugega so dobile bolnišnice v Brkinih, na Notranjskem in celo v Kočevskem Rogu. Intendant Gustinčič je s salamo, moko in cigaretami napolnil vsa skrita

peljali na Pivko in dalje na Notranjsko v enote 7. korpusa. Tako so bili naši borci z nekaterimi rečmi založeni do konca vojne, nemški vojaki pa so zaman čakali na svojo »fasungo«.

Praznitev pa ni potekala povsem brez zapletov, nevarnosti in težav. Ze okoli 15. ure je sovražnik interveniral. Rodiku sta se začela približevati od Divače in Kozine dva vlaka, toda naše težke brede so ju sprejele z gostimi rafali. Zato sta jo brz popihala nazaj, le tisti iz Kozine je izstrelil nekaj rafalov iz brzostrelnega topa kalibra 22 milimetrov. Najbrž so se sovražniki zbal, da je železnica minirana: po gostem streljanju pa so sodili, da položaje branijo močnejše partizanske sile.

Sele naslednjega dne okoli 12. ure so prišli Nemci in železničarji v Rodik, pregledali so vas in bližnjo okolico ter odpeljali zgorele vagono, iz katerih se je še kadilo, proti Divači.

Nerazumljivo pa je, zakaj ni sovražnik posegel v boj prej, pa tudi to, da ni ne prej ne kasneje izvajal zaradi napada represalij nad prebivalci.

Vso noč, pa še tudi naslednjega dopoldneva so v prestreljenih cisternah in drugih goreli ostanki olja, klobas, moke, masla in krme. Visoko nad prizorišče so se dvigali plameni in dim ter oznanjali partizansko zmago. Popoldne je prišel gledat ta prizor komandant odreda, kapetan Drago Maslo. Pohvalil je vse, ki so se udeležili akcije. Ponoči pa so patrolje nadzirale okolico in mnogi borci se še zdaj spominjajo, kako je vsepovsod dišalo, kot bi se cvrle v olju klobase.

Partizanski uspeh pa je odjeknil po vsej bližnji in daljni okolici. Baje je pisalo o njem tudi fašistično časopisje v Trstu.

Tovarišica Rina iz Juršč pa je v spomin na to akcijo prikrčila besedilo partizanske pesmi »Napad na vlak, mostove v zrak...« v: »Napad na vlak, klobase v zrak...«

Maks Zadnik in
Polde Krebelj

skladišča po podstrešjih brkinskih cerkvic in drugod. Mnogo so z voznimi in celo kamioni pre-

OBISKALI SMO NEKDANJEGA KOMISARJA

Za 25-letnico ustanovitve ILA je delegacija ZZB iz Ilirske Bistrice obiskala tri postojanke čuvarjev naših zahodnih meja.

Seznani smo se z mladimi vojaki in oficirji, povedali smo jim nekaj doživetij iz krajev, kjer služijo, pa tudi iz zgodovine 9. korpusa, pa malo o svetovnem političnem položaju in gospodarski reformi. Tri postojanke smo morali obiskati, zato nikjer nismo imeli preveč časa. Ob posilavljanju smo si izmenjali noveletna voščila.

Ko smo se vračali skozi izrazite kraške vasi, kjer smo opazili še nekaj sledov zadnje, pa tudi še prve svetovne vojne, smo skozi Opatje selo, Kostanjevico in Gorjansko zavili v malo vasičo Hrusevico. Tam živi eden izmed prvih partizanov Jože Bolje-Jamnik.

Našli smo ga za mizo v topli kuhinji, ko je pisal novoletne čestitke sorodnikom in borcem. Takoj ko nas je zagledal, nas je spoznal: Branka, Franca, Derencino, Jožeta. Vprašal nas je, kaj nas je prineslo. Podali smo si roke. Že več let se nismo videli, zato je prav, če srečanje zalijemo s prvim domačim kraškim teranom. Njegova žena ga je že prinesla na mizo.

Tovariš Jamnik se je začel opravičevati, ker zaradi bolezni ni mogel na slavnostno sejo občinske skupščine Koper, ko je ta sprejela sklep o podelitvi domicila Istrskemu odred. Jamnik je bil namreč zadnji komisar istrskega vojnega področja, ki je obsegalo območje, kjer je deloval Istrski odred.

»Vse bi bilo lepo in prav,« je dejal Jože, »samo če bi bil zdrav. Toda žal je zadnje čase slabo, že mesec dni nisem mogel iz hiše.« Potem je predlagal, da bi se pogovarjali o doživetjih med vojno. Pogovarjali smo se, marsikaj smo si povedali, dosti spominov smo otieli pozabi. Le žal, da je še vedno premalo napisanega, čeprav so ljudje napisali že več knjig.

Preden smo odšli, smo prosili tovariša Jamnika, naj nam še kaj pove. Zbog pa naj jaz napišem še nekaj o njem:

Rojen je bil pred 66 leti prav v hiši, kjer še zdaj živi. Na majhni kmetiji se vsi otroci niso mogli preživeti. Oče je bil zidar kot mnogi Kraševci. Jože je v mladih letih doživel mnogo ponižanj s strani italijanskih fašistov. Bil je član TIGR. Še zdaj je v zidu sled kroglice, ko je nanj streljal neki fašist še pred vojno. Leta 1941 pa je začel nagovarjati ljudi po Krasu in na Vipavskem za upor. Februarja 1943 je sam postal partizan, bil je komisar Vipavske čete, komisar bataljona, komisar Južno-primorskega odreda, komisar Idrijskega vojnega področja, nato pa komisar istrskega vojnega področja. Tam je dočkal konec vojne. Po vojni ga srečamo na raznih odgovornih mestih v Idriji, Ajdovščini, Postojni, Sežani in Kopru.

»10. maja 1943 smo imeli v Benečiji hude boje z italijanskimi vojaki,« pripoveduje tovariš Jamnik. »V bataljonu nas je bilo nekaj čez 100. Zaplenili smo jim precej orožja in opreme ter jim prizadejali hude izgube, mi pa smo imeli 5 mrtvih in nekaj ranjenih.

Ali pri Pliskovici na Krasu. Nemci so poslali nad nas cel bataljon karabinerjev. Obkolili smo jih in zajeli. Govoril sem jim in jih zmerjal z nemškimi hlapci. Pobrali smo jim orožje in opremo ter jih nagnali. Kdor je srečno prišel mimo nemških straž, se je vrnil domov v Italijo.

Iz Italije smo prek Trsta dobivali precejšnje količine živeža in drugega prek tajnih zvez. Pošiljali smo to dalje, celo na glavni štab. To so bili junaški časi, veliko se moramo zahvaliti našim ljudem, ker med njimi ni bilo izdajstva...«

Tovariš Jamnik zdaj dobiva 70.000 S-din pokojnine. Ima tri odrasle otroke in pet vnukov. Ko smo se poslovili, je rekel, da bi bil vesel, če bi ga še kdaj obiskali.

Jože Znidaršič-Krojačič

Kje so mlajši ljudje?

Združenje rezervnih oficirjev in podoficirjev v Podnartu je prva leta svojega obstoja lepo uspevalo, celo eno izmed najboljših v radovljiški občini je bilo. Če prelistamo arhiv združenja za nekaj let nazaj, vidimo, da je bilo v zimskih mesecih mnogo predavanj vojno-strokovne, zgodovinske in splošne vsebine, prepotrebni za

rezervni starešinski kader. Vidimo tudi, da se je teh predavanj udeleževala večina članstva in le posamezniki so včasih izostali iz povsem upravičenih razlogov. Čeprav so bila vsa predavanja izključno v Podnartu oziroma zadnja leta tudi na Posavcu, ni bilo nikomur težko priti na predavanja iz nekaj kilometrov oddaljenih krajev. Kako so predavanja obiskana danes?

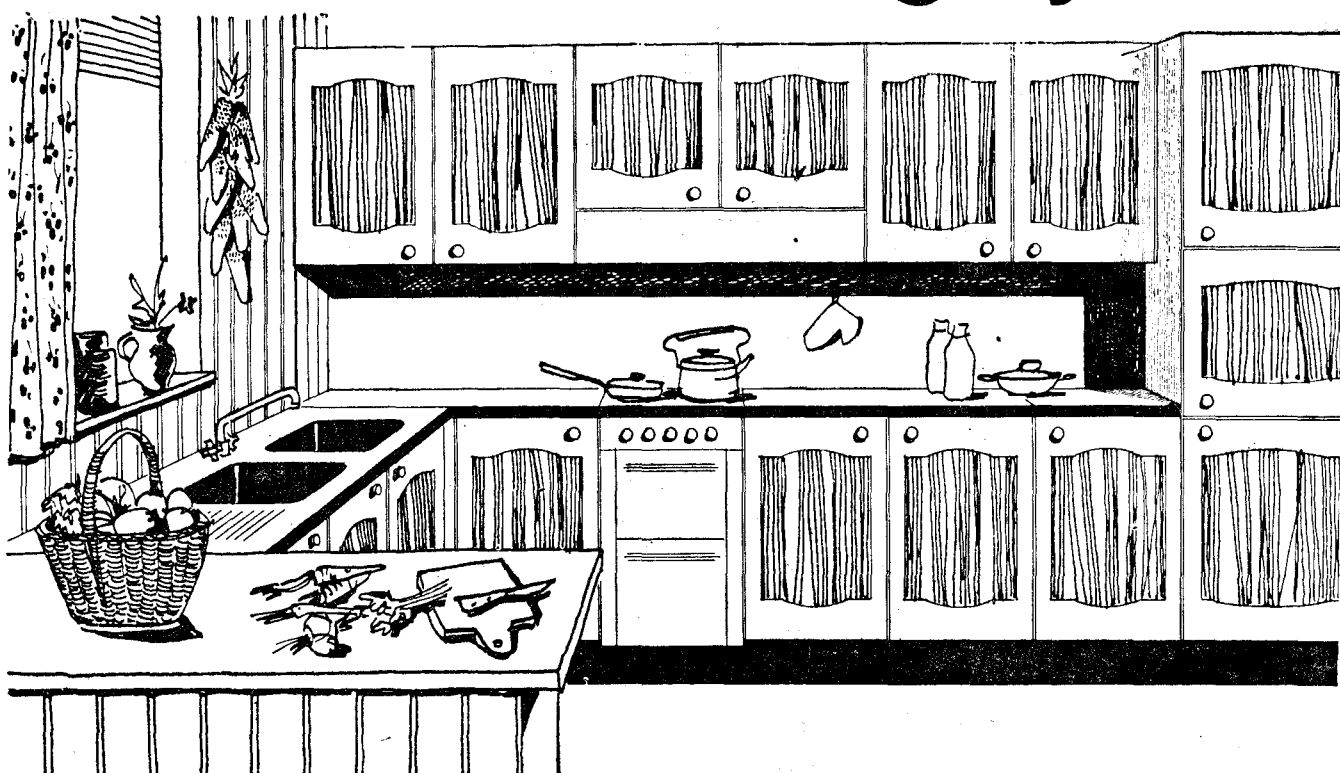
Ze sama udeležba na občnem zboru združenja — od 44 članov jih je prišlo 14 — je porazna. Udeleženci zbora so bili pretežno borci, starejši, resni ljudje, ki vedno najdejo čas in z vso poštrevnostjo delajo v eni ali drugi organizaciji — in ne da bi jim nekdo ob izteku mandatne dobe izrekel zahvalne besede ali skromno prizna-

nje. Le redko najdemo na predavanjih mlajše ljudi, ki so po osvoboditvi naredili oficirske in podoficirske tečaje. Ti ljudje se ne zgledujejo po starejših, kar se mi zdi popolnoma nerazumljivo.

Vsa predavanja so bila doslej dobro pripravljena, podajali pa so jih izkušeni predavatelji. Nekajkrat je izredno zanimivo predaval narodni heroj Tonček Dežman o dražgoški bitki, zasedi v Rovtahn in drugih akcijah na Gorenjskem. To so stvari, ki bi živo zanimale vsakega občana in ne samo rezervne oficirje in podoficirje. Menim, da bi moral organ, ki za predavanja odgovarja, nekaj ukreniti. Tu ni treba nobenih predpisov, potrebno je le nekaj dobre volje.

J. DEBELAK

LIP Zagorje

KUHINJA ZALA
VAM PRIČARA DOMAČE VZDUŠJE

LIP
ZAGORJE

PARTIZANSKO PISMO S KRIMA

Dragi tovariši!

Dovolite mi, da vas prek vašega časopisa prisrčno pozdravim, vse moje drage partizanske prijatelje.

Med njimi so: komisar 1. udarne koroške čete, tovariš Zvonko, ki nas je prvi sprejel na slovenski zemlji. Tovariš Crtomir, ki me je v nevarnih trenutkih prenesel bolno čez mnsko polje mimo italijanskih bunkerjev na Ljubljanskem vrhu. Tovariš Jani iz štaba cone, vsi partizani iz bolnišnice »Pugled«...

Nadalje vsi tovariši in tovarišice, s katerimi sem bila skupaj v bazi 20 na Rogu. Med temi so: moja prijateljica Tajda (Zdenka Peratonj), Zlata in Milena.

Posebno prisrčne pozdrave z željami, da bi bili zdravi in da bi se dobro imeli, pa pošiljam dragi tovarišici Zdenki Kidrič-Marjeti in tovarišu dr. Marjanu Breclju. Z globokim spoštovanjem se spominjam pokojnega tovariša Borisa Kidriča.

Vseh vas pa nisem nikoli pozabila. Ali se tudi vi mene spominjate? Pišite mi!

Ruska Ančka (Želevska Ana Ivanovna,
p/o Počtovce, p. Počtovce, Bahčisarajski
rajon, Krimska oblast, SSSR)

OBETAJO SE NAM TRI KNJIGE O SLOVENSKEH IZGNANCIH — ŠE BODO VOZILI »VLAKI BRATSTVA IN ENOTNOSTI«

NE IZSELJENCI, TEMVEČ IZGNANCI!

O izgnancih (deportirancih) razmeroma malo pišemo in govorimo. Moralo je preteči precej let, preden so jim priznali pravico do članstva v ZZZB...

Toda poskušajmo popraviti, kar smo nekoč v svoji ozkosti zagrešili! Prav v zadnjem času smo priče oživljenemu delovanju nekdanjih izgnancev, članov ZZZB, v okviru sekcij za politične zapornike, internirance in deportirance oziroma v drugih oblikah ali nazivih v okviru ZZZB.

Obrnil sem se na tovariša Milana Filipčiča, direktorja časopisno-založniškega podjetja »Večer« v Mariboru in glavnega urednika mariborskega »Večera«, ki je obenem tudi član komisije za internirance, deportirance in vojne ujetnike pri republiškem odboru ZZZB NOV Slovenije.

Sprejel me je v uredništvu med delovnim časom in začela sva se pogovarjati. Najprej o tem, kako so bili mariborčani pobudniki »vlakov bratstva in enotnosti«, ki so se razširili v vrsto manifestacij in oblik sodelovanja med štajerskimi in srbskimi občinami, torej občinami, od koder so bili izgnanci doma, in občinami, ki so jim nudile gostoljubje. Pa o tem, kako se je udomačil za izgnance izraz »izseljenec«, kar je dobesedni prevod iz nacističnega izrazoslovja, saj so nacisti skušali prikazati pred svetom, kako

gre za nekakšne prostovoljne izseljence, ki so spoznali, da v nemški Spodnještajerski nimajo kot tujci kaj iskati. Slovenski naziv za te ljudi, ki so jih s

ščini, tj. v Mariboru in v Kruševcu. Prvo bo izdal »Večer«, drugo pa »Pobeda«.

V začetku decembra lani so imeli že prvo sejo uredniške-

likah nasilnega spreminjanja narodnostne sestave našega ozemlja in drugo. V drugem delu knjige bodo spomini 300 do 400 izgnancev in domačinov iz Srbije, ki so izgnance sprejeli pod streho. V tretjem delu bodo opisali več vidnih izgnancev, objavili seznane žrtve fašističnega nasilja in padle borbe, v četrtem pa povojne medsebojne obiske in sodelovanje na gospodarskem ter kulturnem področju med občinami.

Člani uredniškega odbora se bodo delili na dve delovni skupini, slovensko in srbsko, drugače pa bo imel odbor častni odbor, finančni odbor in delovno-uredniški odbor. V Sloveniji se zdaj že dogovarjajo s pisici. Predvsem bi morali zajeti celotno slovensko ozemlje, saj mnogi nekdanji izgnanci zdaj ne živijo več na štajerskem in Gorenjskem, torej na območjih, ki so jih prizadeli nacistični ukrepi. Pri iskanju nekdanjih izgnancev naj bi zato sodelovali tudi muzeji. V tretjem delu knjige, kjer bo opisana udeležba slovenskih izgnancev v NOB, bo zato vloga muzejev še posebno važna.

Se sva govorila o prikazovanju izgonov v našem slovstvu in o njegovih oblikah, pa tudi o samih izgonih. Zdi se, da so nacisti samo še v delu Poljske in morda na Češkem uporabljali take načine kot pri nas v Sloveniji, kjer so hoteli slovensko

ozemlje v kratkem ponemčiti za svoj »most na vzhod«, pa tudi za prodor do Jadrana, zlasti v tržaški okolici. Na štajerskem so s svojimi ukrepi prve tedne in mesece svoje vladavine precej zavrlji upor, saj so močno zastrašili vse Slovence, obenem pa izgnali na tisoče ljudi, ki bi se prav gotovo vključili v osvobodilno gibanje. To velja posebno za izobražence, po katerih so udarili nacisti najprej in z največjo silo.

Slovenski izgnanci so v Srbiji naleteli v glavnem na lep sprejem. Večkrat so se znašli tudi v zaostalih krajih, kjer so učili domačine kmetovanja in kuhe. Prav tako pa so Slovenci, ko so se vrnili domov, prinesli s seboj nekatere navade gostiteljev.

Letos pripravljajo izdajo knjige o izgnancih tudi posebna skupina pri republiški komisiji za internirance, deportirance in vojne ujetnike. Ta skupina deluje pod vodstvom ing. Marinka. Knjiga bo znanstvena, v njej bo med drugim doktorska disertacija Toneta Ferenc, obdelali bodo vse deportacije, tudi deportacije v taktirno »Neodvisno državo Hrvaško«.

Tudi »Obzorja« bodo izdala knjigo o izgnancih, delo Frana Roša.

Zanimalo me je, kakšno je sodelovanje med štajerskimi in srbskimi občinami. Zvedel sem, da so v več srbskih mestih imevali ulice po slovenskih mestih, v slovenskih pa po srbskih. Ulica, kjer je sedež »Večera«, se npr. zdaj imenuje Svetozarevska. Obiskujejo se tudi železničarji, skupine srbskih otrok bodo preživele počitnice v Sloveniji, slovenskih v Srbiji. Nekatera podjetja bodo sodelovala, lani je skupina srbskih funkcionarjev obiskala štajerska mesta zaradi izmenjave izkušenj. Sodelujejo tudi pisatelji z gostovanji in vzajemnim objavljanjem del. Pri tem se posebno odlikuje skupina okoli lista »Bagdala« v Kruševcu.

Vsekakor pa so še vedno najbolj značilna oblika sodelovanja in obujanja tradicij »vlakovi bratstva in enotnosti«. Prvi je peljal leta 1956 — ob petnajstletnici množičnih deportacij iz Maribora leta 1941. Prav zato, ker so takrat nacisti slovenske izgnance pošiljali v Srbijo s posebnimi vlaki, je »Večer« kot organizator te akcije sklenil tudi zdaj organizirati posebne vlake. Ti so leta 1941 postali ne le oblika tehnične izvedbe deportacij, ampak pojav, ki je še bolj strnil naše ljudi ter jim dal prilžnost občutiti bratsko vzajemnost Srbov.

Prav zaradi teh vlakov, ki eno leto vozijo v Srbijo Slovence, drugo leto pa Srbe v Slovenijo, so se obnovila mnoga stara poznanstva in prijateljstva. En vlak je peljal tudi iz Celja, Gorenjci pa so se pridružili Mariborčanom kot skupina. Marsikje je v Srbiji prihod teh vla-

kov sprožil pravo ljudsko rajanje, ki se ni nehalo po več dni. »Poglavitno je, da nam uspe navdušiti naše občinske predstavnike za stvarno, ne samo manifestativno sodelovanje. Upam, da nam je to v glavnem že uspelo,« je končal tovariš Filipčič.

MP

Slovenski izgnanci v Prijeđoru

silo spodili z domačij in stanovalci bi bil pregnanec ali izgnanec, tuj (mednarodni) naziv pa deportiranec.

Tovariš Filipčič mi je pripovedoval tudi o pripravah na izdajo knjige o izgnancih, ki bo izšla v slovensčini in srbohrva-

ga odbora, kjer so sklepali o vsebini in obliki knjige.

V prvem delu knjige naj bi nekdo izmed priznanih zgodovinarjev strokovno obdelal vse do zdaj zbrano gradivo o nemških naklepih proti Slovincem, o prisilnih izgonih in drugih ob-

Obisk pri hrastniških borcih

Sredi januarja smo obiskali vzhodno mestce zasavskega rudarskega bazena in središče steklarstva ter kemične industrije Hrastnik. Zanimalo nas je, kakšne poti ubira njihovo družbeno-politično življenje.

Okrog 900 borcev živi v občini Hrastnik. Včlanjeni so v treh združenjih — Rudnik, Steklarna in Dol pri Hrastniku. V Hrastniku sta še dve združenji invalidov in 3 združenja ROP, interniranci ter vojni ujetniki pa imajo svoji sekciji. Tako je več kot 1300 članov. V vseh treh oblikah združenj. Nekaj manj kot polovica hrastniških borcev je še zaposlenih. Največ jih zaposluje rudnik — vsak enajst delavec v rudniku je borec, mnogo pa je tudi steklarjev.

»PODJETJA NAM GREDO ZELO NA ROKO,«

pohvalijo hrastniški borci svoje delovne organizacije. V svojih vrstah »prisilnih« upokojev doslej še niso zabeležili. Prav tako še nihče izmed borcev ni bil žrtev ukinitve delovnih mest, ne da bi drugje dobil službo. Nekoliko slabše je stanje v družbenih organizacijah. Tovarišem in tovarišicam, ki so jim tam ukinjena delovna mesta, pomaga do zaposlitve v podjetjih občinski odbor ZB. Podjetja pomagajo borce pri prekvalifikacijah, kjer le morejo. Vendar prekvalifikacije v vrstah borcev v Hrastniku niso v modi. Rudarja ali steklarja je težko prepričati, da bi delal kaj drugega, kar je delal že dvajset in več let, pravilo na občinskem odboru ZB.

PRISPEVKI KMETOV — BORCEV ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE — PEREČE VPRAŠANJE

Zemlja na pobočjih, ki se strmo dvigajo nad Hrastnikom, ni kdo ve kako rodovitna. Dol, Turje, Gore, Čreta, Kal, Čee, Krnice, Kovk — to so zaseki, kjer živi tudi 21 kmetov — borcev. Občinska skupščina je mnogim odpisala davke. Mnogo večji problem pa odpirajo prispevki kmetov za socialno zavarovanje. Med kmeti — borci so tudi taki, ki jih ne zmoro plačati in njihovo breme pade konec koncev na občino. Slednje vprašanje, namreč, kako postopati v teh primerih, v hrastniški občini še ni rešeno.

»BOLJO NAS RAZLIKE MED STARO- IN MLADO- UPOKOJENCI,«

pravijo hrastniški borci. V Hrastniku je mnogo »rimerov«, da za isto kvalifikacijo in za isto delovno dobo znašajo razlike v pokojninah tudi 40 in več tisoč.

STIPENDIRANJE: BREZ KRIVIC

Pričakoval sem, da mi bodo tudi hrastniški borci — kot ponekod v Sloveniji — dejali, da

štipendije prejemajo otroci dobro stojičih staršev, za njihove pa jih ni. Vendar sem bil prijetno presenečen, ko so mi povedali, da podjetja v prvi vrsti skrbijo za otroke borcev. Stipendije daje tudi občinski odbor ZB in se gibljejo od 5 do 16 tisočakov na mesec, prejema pa jih 9 otrok padlih borcev.

ZDRAVSTVENO STANJE BORCEV: PORAZNO

Delo v industriji nedvomno huje izpodreja zdravje kot v drugih dejavnostih. In v hrastniški občini večina borcev dela v industriji, posredno ali neposredno. Zdravstveni pregledi leta 1964 so pokazali na porazno stanje hrastniških borcev. Največ je revmatičnih in živčnih obolenj. To so posledice vojne, pa še težaško delo po vojni je pridalo svoje. Lani je občinskemu odboru uspelo poslati na zdravljenje 26 svojih članov — v Poreč, na Lošinj in v Sočo. Kakšni so obeti za leto, odborniki ne vedo. Zelo si želijo postaviti — v okviru možnosti — rekreacijski ali zdraviliški objekt v bližini enega izmed termalnih zdravilišč.

RAZVESELJIVI USPEHI SPOMENIŠKE DEJAVNOSTI

Pravijo, da ima vsak zvon dve plati. Pri zgodovinsko-spomenski dejavnosti hrastniških borcev bi težko našli slabo stran. Pokazali so res veliko mero prizadevnosti, da ohranijo pomniko zasavske vstaje. Predlanskim so postavili spomenik, ki je veljal 32,8 milijona dinarjev. 4. julija lani so odprli muzej narodne osvoboditve. Vso notranjo opremo je oskrbel občinski odbor. Gradivo za to samostojno zbirko so zbirali dvanajst let. Na lanskim dan republike so odprli obnovljeno rojstvo hišo narodnega heroja Jožeta Meniha — Rajka Knapa, ki je padel kot komisar Pohorskega bataljona. Takrat so hrastniški borci odkrili spominsko ploščo in zasadili smrekico, ki so jo prinesli z Osankarice. Letos bodo obnovili vsa spominska obeležja v občini, nad katerimi so podjetja prevzela patronat.

RAZGIBANO DRUŽABNO ŽIVLJENJE

Znano je, da knapi radi sedejo za mizo in kakšno ugamejo. Zato tudi ni bilo težko

julija lani pridobiti hrastniške borce za izlet v znane parti-zanske kraje. Kar devet avtobusov so napolnili in obiskali Rog ter Bolnico »Franjo«. Udeležili so se — kasneje — tudi srečanj internirancev ter vojnih ujetnikov v Mostecu pri Ljubljani. Srečujejo in veselijo pa se še posebno radi ob državnih praznikih.

ZAPOSLOVANJE MLADINE — POMEMBNO VPRAŠANJE PRIHODNOSTI

Na hrastniškem občinskem odboru ZB pravijo, da so lani pričeli pomagati svojim članom do zaposlitve. Pretežno so bila posredovanja odbora pri podjetjih uspešna. Pričakujejo vedno močnejši priliv delovne sile, tudi otrok borcev, katerim bo treba v prvi vrsti pomagati. Občinski odbor se že sedaj pogovarja z družbeno-političnimi organizacijami, kako reševati to vprašanje. Z istimi problemi se ukvarja tudi mladinska organizacija. Menijo, da bodo na ta vprašanja odgovorile bližnje konference.

-žč-

KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA

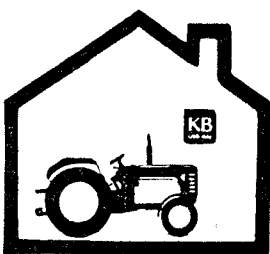
NAGRADNO ZREBANJE za vlagatelje vezanih, stanovanjskih in hranilnih vlog, ki že imajo ali bodo vložili do 30. aprila 1967 najmanj 2000 N-din na odpovedni rok nad 1 leto.

NAGRADE:

- 1 osebni avtomobil NSU-PRETI 110
- 1 ročna motorna kosilnica BCS
- 3 motorna kolesa NSU-PRETI-PRIMA 3
- 1 montažna garaža
- 1 obračalnik — zgrajljajnik za seno
- 1 ročna motorna škroplilnica
- 5 magnetofonov
- 10 sedežnih garnitur za tabornjenje
- 10 daljnogledov
- 10 kinoprojektorjev
- 10 garnitur priročnega orodja

KMETIJSKI VARČEVALCI!

Za gradnjo in obnovo gospodarskih objektov. Za nakup kmetijske mehanizacije in plemenske živine. Na privarčevano vsoto dobite od 50 do 200 odstotkov posojila. Najkrajša varčevalna doba je 13 mesecev. Za pridobitev posojila je potrebna vloga najmanj 2500 N-din.

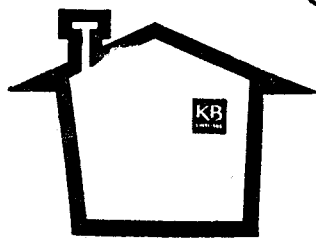

VEZANE HRANILNE VLOGE SPREJEMAJO:

- VSE POSTE, KI POSLOVNO SODELUJEJO Z ENOTAMI KREDITNE BANKE IN HRANILNICE V LJUBLJANI!
- NAVADNO ŽE OBSTOJEČO HRANILNO VLOGO LAHKO SPREMENITE V VEZANO VLOGO!
- PODROBNE INFORMACIJE DOBITE PRI VSEH POSLOVNIH ENOTAH KREDITNE BANKE IN HRANILNICE LJUBLJANA!

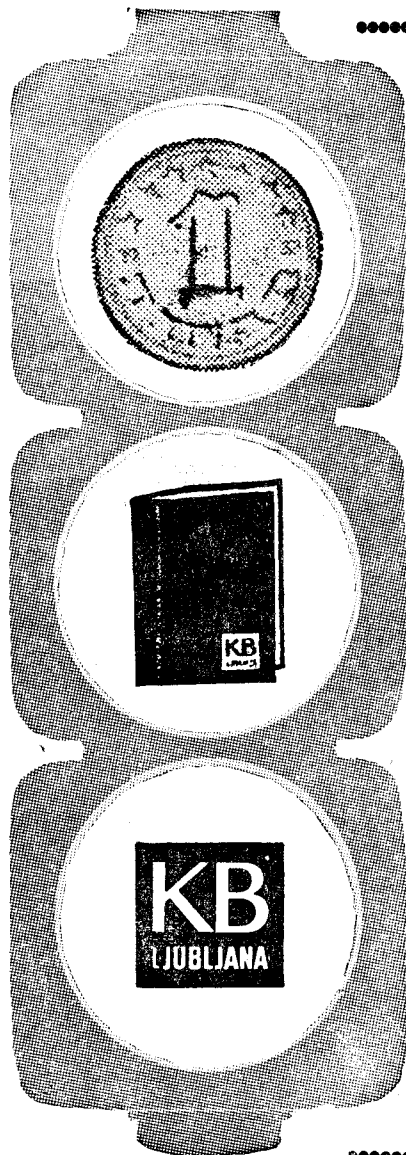
- V Ljubljani: OSREDNJA POSLOVNA ENOTA, Subičeva 2 in Dalmatova 2; MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA, Čopova 1, BEŽIGRAD, Tivola 55; MOSTE, Vile Pregrčeve 8; STARA LJUBLJANA, Mestni trg 16; SIŠKA, Celovška 99, in VIC, Tržaška 36.

- Zunaj Ljubljane: CRNOMELJ, DOMŽALE, GROSUPLE, HRASTNIK, KAMNIK, KOČEVJE, LITJA, LOGATEC, MEDVODE, RAKEK, RIBNICA, TRBOVLJE, VRHNICA in ZAGORJE.

STANOVANJSKI VARČEVALCI!

Vsi občani v delovnem razmerju ter kmetovalci, samostojni obrtniki in občani svobodnih in ostalih poklicev, ki že varčujejo ali se boste vključili v varčevanje za nakup, gradnjo, dograditev ali obnovo stanovanj, komunalnih naprav, garaž in počitniških hišic, lahko dobite od 80 do 500 odstotkov posojila na privarčevano vsoto.

MIL PAVLIN SOŠOLCI

»Sit sem že tega, vse noči molim, da bi bil že enkrat mir in da bi ljudje lahko spet mirno delali. Tudi zate molim, čeprav vem, da ne veruješ. Da bi se rešil, da te ne bi kaj hudega doletelo...«

Tedaj je nekdo stekel mimo župnišča in nekaj krilnil. Savu se je zazdelo, da je zavladal v vasi nemir. Kaj bi utegnilo biti? Da niso v bližini opazili domobrancev? Tukaj v sobi bi zaslišal strele, ko bi pokalo čisto blizu. Lepa reč, če bi ga ujeli v župnišču. Stanislav bi morda celo prosil zanj... Ne, ujeti se ne bi pustil, raje smrt...

Nemir ga je stresel in planil je k oknu, se sklonil skozenj. Zagledal je borce, ki so med hišami tekli z orožjem v rokah. Zdaj je slišal spet streljanje, veliko bolj razločno. Pokali so posameznih strelj, ročne bombe, vmes je tenko drdreala brzostrelka.

Zgrabil je brzostrelko in planil k vratom. Kaplan je zažuden strmel za njim. Potem po stopnicah. Konj je bil še zunaj, živčno je kopal z nogami. Se vedno je pokalo. Zdaj je slišal, od kod. Tam, kjer je pustil kurirje in kjer je imel štab. Prijel je konja za povodec in zdiralj proti štabu, ne da bi ga zajezdil.

Bataljon je bil ves na položajih. Savu je bil kmalu pri prednji bojni črti. Od tam se je videlo v dolino.

»Kaj se je zgodilo?« je vprašal mitraljezca, ki je čepel za kupom zemlje.

»Doli poka. Štab so napadli...«

Zdaj je bilo spodaj že vse tiho. Kaj se je zgodilo, so jih presenetili, je napeto premišljeval Savo. Še dobro, da ni bilo doli nobenih listin. Toda ljudje? So padli, se razbežali, je kdo ranjen, so koga ujeli? Koliko jih je bilo in...

Kako so zvedeli za štab? Spet je posumil, da je v vasi izdajalec. Toda kako more biti tako predrzen, da medtem ko je poln bataljon vojske, po oddajniku sporoči, kje je štab? Ali ga je nemara opazil iz vasi, saj ni bilo težko. Spomnil se je svojega ugibanja, ko je sklepal, kako bo šel v vas. Nenadoma ga je obil hladni srh. Če ne bi šel v vas, bi bilo zdaj najbrž po meni, je pomislil. Čisti slučaj, da sem se rešil. Najbrž so točno vedeli, da nas je malo tam doli, napadli so jih in izginili. Dobro vedo, da je v vasi bataljon in zato niso napadli...

Kar stekel je in prosil komandanta za močno patruljo. Ta se je že pred mrakom vrnila.

»Belih ni nikjer več, izginili so proti Kočevju, videli so jih iz brigade, ko so bili v patrulji. Doli pa ležijo štirje naši. Strazarja so tiho zaklali, da ni niti pisnil. Se zdaj leži za nekim drevsom. Potem so obkolili tiste tri, ki so sedeli okrog ognja in menda pekli krompir. Najbrž se je kdo poskušal upirati, ker je pokalo, malo pa so streljali tudi proti nam, saj so letele kroglice čez nas. Posodo so vso prestrelili kot imajo navado, telefonski aparat razbili na drobne kose. Le zakaj ga niso vzeli s seboj, saj imajo menda tudi oni telefone...« je poročal vodja patrulje.

»Najbrž se jim ga ne ljubi tako daleč nositi...« je dodal drugi.

Štirje... Štirje. Toliko jih je bilo, ko sem odhajal, je brnelo Savu po glavi. Toda ali ni morda slučajno zabredla tja patrulja, malo oprezovala in udarila, ko je videla nepredvidneže ob ognju. Strazarja, ki je zehal in zijal v zrak?

Spet polomija, je premišljeval in si od jeze grizel ustnice. Nič nismo dosegli, ljudje so tri dni garali, zdaj pa smo še na tako neumen način izgubili štiri ljudi. Sam sem za las ušel smrti, vse skupaj je bilo najbrž namenjeno meni.

Meni... Na kaj takega ni še pomislil. Toda kako so vedeli, da sem tam v hosti pri tisti skupini jaz? Morda so slutili, da zvečer oficirji nekam hodijo in da tam mora biti nekdo, ki vodi vso akcijo. Spet se je zgrozil. Kako prebrisan mora biti človek, ki je v vasi, kako zna misliti in sklepati. Toda ali ni vse skupaj samo slučaj, spet slučaj?

Ni več verjel samemu sebi. Nazadnje se je ustrašil svojih strahov. Ali res že v tem vidim izdajo, vohune, ali sem res že tako daleč, da vsepovsod mislim, kako mi strežejo po življenju? Ukazal je, naj se bataljon pripravi za pohod, one štiri pa naj odpeljejo in pokopljejo nekje daleč proč.

»Kaj pa tisti dve ženski, kjer smo našli skrivališče s čevlji in obleko? Naj ju spustimo?« je vprašal komandant.

»Otroke izročite sosedom in sorodnikom, saj so si menda vsi v sorodu. Pa tisto, ki je nosila baterije, mi tudi pripeljite. Potem vse tri vzamemo s seboj. Temeljito jim bomo izprašali vest, morda bo kaj katera povedala. Mesec ali dva premišljevanja v samotni jim ne bo škodilo...«

Šli smo mimo kraja, kjer so padli oni štirje in nihče v bataljonu ni spregovoril.

SEDMO POGLAVJE

»Tovariš poročnik, pismo sem ti prinesel,« je rekel čokat borec v zbledeli in zamaščeni italijanski uniformi. Potem je pripovedoval, kako je bil v patrulji, šli da so skozi neko vas z veliko, belo cerkvijo. Tam ga je mlad duhovnik prosil, naj izroči to pismo naslovljencu. Potem ga je nekaj dni nosil s seboj in spraševal po Savu, dokler nazadnje ni zvedel, kje je.

Savo je takoj spoznal pisavo kaplana Stanislava. Kuverta je bila velika in iz dobrega papirja, očitno še izpred vojne. Nestropno jo je pretrgal...

Nekaj običajnih vlijudnostnih fraz, potem pa prošnja. Že tri tedne imajo partizani zaprte tri ženske iz vasi, kjer ima on faro. Otroci tavajo okoli, sosedje res skrbijo zanje, toda materine nege nimajo. Morda so ženske res kaj krive, morda tudi ne, toda otroci niso. Nič. Nedolžni otroci... Če ima kaj besede, naj prosijo, če bi ženske izpustili, zaradi otrok seveda. Saj bolj trpijo kot stari, če so sloh kaj krivi. Če se vrnejo, jih bo poklical k sebi in jim temeljito izprašal vest ter pregovoril, da ne bodo več rovarile proti partizanom. Končno pa so tudi ženske žrtve razmer in ne morejo biti drugačne kot so njihovi možje in bratje.

Savo je odložil papirje in tiho zaklel. Borec je še vedno čakal. Zahvalil se mu je in mu ponudil polovično cigareto.

(NADALJEVANJE)

Tone Ulrih-Kristl ima precejšnje zasluge za uspešen razvoj narodnoosvobodilnega gibanja v Mislinjsko-šaleški dolini in na Pohorju. Poleg tega, da je nosilec partizanske spomenice in drugih odlikovanj, je tudi eden izmed redkih preživelih borcev 1. pohorskega bataljona in zaslužen družbeno-politični delavec. Čeprav upokojen, je še vedno delaven, zlasti pri moškem pevskem zboru Partizan. Pred kratkim so mu ob njegovi 50-letnici v Domu družbeno političnih organizacij v Mariboru privedli predstavniki množičnih organizacij in njegovi sodelavci prisrčen sprejem.

Toneta Ulriha-Kristla sem spoznal poleti 1944. leta. Takrat smo kurirji spremljali partizanske voditelje in borce

ameriško letalo. Sklepali so, da je bilo obstreljeno nekje na Koroškem. Nekaj trenutkov zatem so videli, da sta iz aviona skočila dva pilota. Zdaj so pohiteli in so oba našli v Šaleški dolini, enemu od njiju je bilo ime Bathes. Le-ta je dal Kristlu kot rešitelju svojo pištolo. Na njeni torbici je bilo vgravirano ime: M. Bathes. Bil je nekaj dni skupaj. Eden od obeh ameriških pilotov je znal nemško, tako da so se med seboj laže sporazumevali. Potem so pilote vodili proti Graški gori. Tukaj so padli v nemško zasedo. Tistega pilota, ki je za njimi nekoliko zaostal, so potem ujeli Nemci, medtem ko so pilota Bathesa partizani srečno pripeljali prek Pohorja na Dolenjsko, od koder je nato odpotoval z leta-

jerske govorili, kako huda in dolga bo vojna z Nemci.

Leta 1944 je Tone Ulrih-Kristl odpotoval v Moravce na trimesečni partijski tečaj. Ko se je vrnil, je organiziral partijske tečaje za sekretarje mislinjsko-šaleškega okrožja. Pri tem mu je pomagala tudi njegova žena Atena. Avgusta 1944 je bil sekretar pohorskega okrožja, jeseni istega leta sekretar mariborskega okrožja, nato član okrožnega komiteja KPS za Slovenske gorice in sekretar okraja Lenart v Slovenskih gorah, kjer je tudi dočkal svobodo.

Tone Ulrih-Kristl je imel med vojno štiri partizanska imena. To pa zato, ker so bili tudi primeri, da so Nemci ujeli ali pa odkrili katerega izmed njegovih sodelavcev. Leta 1941 so ga v prvi pohorski četi klicali za Mija, leta 1942 je zaradi izdaje postal Oblak. Ko pa so Nemci ujeli nekega borca in je le-ta priznal, da ima

Borec s štirimi partizanskimi imeni

lom. Takrat je bila s Kristlom tudi njegova sedanja žena Atena. Kdo ve, morda je pilot M. Bathes še živ. Srečanje med Kristlom in njim bi bilo prav gotovo zelo ganljivo.

Med drugim se Tone Ulrih-Kristl spominja, da so na Pohorju 1941. leta obstajale najprej tri čete, potem je bila ustanovljena še četrta, Ruška četa, nato pa so formirali 1. pohorski bataljon, katerega borec je bil tudi sam. Sicer je bil terenski politični delavec za področje Mislinjsko-šaleške doline. Leta 1942 so se razmere zaradi povečane budnosti Nemcev tako zaostrole, da na tem predelu ni mogel ostati skorajda noben terenec. Zaradi tega je skupina terencev odšla v sestav Šaleške čete, katere komisar je postal Kristl in so se potem borci te čete priključili 1. pohorskemu bataljonu. Proti koncu leta 1942 je zopet postal politični delavec v Mislinjsko-šaleški dolini. Nekateri, tako se sam spominja, so menili, da je Kristl pobegnil iz bataljona, kar pa seveda ni bilo res.

Najin pogovor se je začel sukati okrog te pištole. Kristl je pričel pripovedovati, da je nekega dne maja 1944. leta letelo po zraku proti Celju goreče

Oblak organizirano mrežo odpora od Mislinjsko-šaleške doline do Pohorja, je postal spomlad leta 1943 Petek. Potem je moral zopet spremeniti ime, tako da je postal in ostal Kristl.

Ko sem ga vprašal, zakaj je izbral prav takšno in ne kakšno druga imena, mi je povedal, da prav zaradi zadnjega dela teh imen. Pri teh besedah MIJO, OBLAK, PETEK in KRISTL nekako izstopajo obrazila, da jih je bilo moč zaradi tega ponoči in ob raznih drugih prilikah razločno slišati in tudi zanesljivo izgovarjati. Tone Ulrih-Kristl je znal upoštevati načela partizanske konspiracije tudi pri navidez tako nepomembnih rečeh, kot je izbira partizanskega imena. In imel je prav.

D. Miklavc

POOBlašČENI ZASTOPNIK avtofotona LJUBLJANA

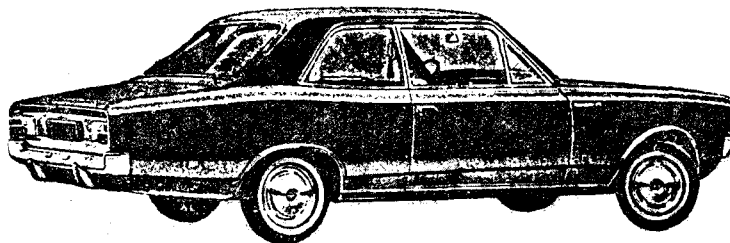

OPEL REKORD		
dvoje vrat	1500 ccm	DM 6.600
štiri vrata	1500 ccm	DM 6.900
CARAVAN — troje vrat	1500 ccm	DM 6.900
OPEL KADETT		
dvoje vrat	1100 ccm	DM 4.992
štiri vrata	1100 ccm	DM 5.328
CARAVAN — troje vrat	1100 ccm	DM 5.328

Dobava iz konsignacijskega skladišča v Ljubljani.

PREDSTAVNIŠTVA:

LJUBLJANA — Titova 25, tel. 812-022 • ZAGREB — Ilica 13, tel. 23-598 • BEOGRAD — Brankova 14, tel. 629-354 • RIJEKA — Rade Končara 44/Vi, tel. 23-919 • SARAJEVO — Senoita 8, tel. 25-111

LJUBLJANA

VELEBLAGOVNICA **nama** LJUBLJANA vam v II. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE, Tomšičeva ulica 2 in v »KONFEKCIJI ELITA«, Čopova ulica 7 nudi v bogati izbiri

• KVALITETNO MOŠKO IN ŽENSKO KONFEKCIJO TER METRSKO BLAGO ZA PLAŠČE, OBLEKE IN KOSTUME v modnih tkaninah izbranih vzorcev in barv ter krojev za vsako priložnost in vsak okus.

• IZDELAVA KONFEKCIJE PO MERI

• LASTNI POTROŠNIŠKI KREDIT ZA NAKUP ZIMSKE KONFEKCIJE

nama

LJUBLJANA

Okrogle in oglate

Kazen... Igor Stravinski je nekega dne jedel puding, pri čemer je neznansko mrščil čelo. Zena, ki ni opazila njegovega zmrdovanja, ga je vprašala: »Kako ti diši puding? Recept sem slišala po radiu ter sem sklenila, da ga preizkusim.« »Aha,« je menil slavni komponist, »koj jutri bom radio odpovedal.«

»Bili umetnik v življenju pomeni: znati neodoljive zadeve tako dolgo odlašati, da se rešijo kar same...« je dejal, ko je poučeval mladino, nemški igralec in režiser Rudolf Platte.

Bog mora osebno posredovati. Ameriški potujoči evangelist B. Graham je izjavil v Saigonu, da ne more biti nikakršnega upanja na svetovni mir, dokler ne bo bog osebno posredoval. Na svoji osem-dnevni turneji po Vietnamu je prepričeval ameriške vojake, da bo bog posredoval, ni pa povedal, kdaj...

Požiralci žab. Eden izmed zahodnonemških socialnodemokratskih voditeljev in minister v bonški vladi Helmut Schmidt je rekel, ko je govoril o drugem ministru v isti vladi Straussu (krščanskem demokratu), proti kateremu so socialni demokrati zelo ostro nastopali: »Strauss je ena izmed tistih žab, ki smo jo morali požreti, da smo lahko ustvarili vlado velike koalicije...« Kdo ve, če so jo res požrli in če ne bo Strauss požrl Schmidta in še koga drugega?!

Mauriac ljudi Nemčijo... Kot najostrejši politično bodicev v preteklem letu navaja časnik »Die Zeit« izjavo francoskega pisatelja Francois Mauriac: »Ljubim Nemčijo, tako zelo jo ljubim, da mi je kar ljubo, ker sta dve Nemčiji.«

Hudi čas za nezaposlene ministre... Zahodnonemški časnik »Frankfurter Allgemeine« je objavil uokvirjen oglas: »Mednarodno znan pravnik, državni tajnik, ki je konec preteklega leta ob obnovi bonške vlade izgubil službo, išče zaposlitev kot zasebni sodelavec v gospodarstvu. Posebne kvalifikacije: strokovnjak za mednarodno pravo, zlasti na gospodarskem področju. Bil je vodja delegacij na številnih mednarodnih konferencah (tudi v OZN) in kongresih. Izberne pogoje pošljite na: ZD 41180 — poštni predal št. 3463.«

Hitro mine čas, mine tudi... Zahodnonemški minister za splošno-nemška vprašanja socialni demokrat Herbert Wehner je dejal na tiskovni konferenci: »Minili so časi strankarskega tiska. Ljudje želijo brati časnike, ne pa strankarske razglase...«

»Kristusovi vojščaki...« Ameriški senator Wayne Morse je takole kritiziral božično poslanico ameriškega katoliškega kardinala Spellmana ameriškim vojakom v Vietnamu: »Ameriško ljudstvo in drugi ljudje ter sami naši ljudje v Vietnamu bodo z začudenjem sprejeli poslanico kardinala, v kateri nas poučuje, da so bili poslani naši vojniki v Vietnam kot bojevnik Jezusa Kristusa...« Ta kardinal bi, očitno, rad popravljal Kristusov nauk tako, da bi se glasilo: »Ubijajte nedolžne žene, otroke in mirne prebivalce!«

